

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-kustosz-pamieci/2007/24250,Obywatelski-Komitet-Poszukiwan-Mieszkancow-Suwalszczyzny-Zaginionych-w-Lipcu-194.html>
17.04.2024, 03:27

Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r.

W lipcu 1945 r. jednostki Armii Czerwonej i Wojsk Wewnętrznych NKWD przy współpracy miejscowych zdrajców przeprowadziły na terenie ówczesnych powiatów augustowskiego, suwalskiego i północnej części sokólskiego obławę, w trakcie której zatrzymano kilka tysięcy mieszkańców podejrzanych o przynależność lub współpracę z polskim podziemiem niepodległościowym. Po brutalnym śledztwie wyselekcjonowano grupę około 600 osób, które wywieziono w nieznanym kierunku i zgładzono. Do tej pory nie udało się odnaleźć miejsca wiecznego spoczynku ofiar tej największej po zakończeniu II wojny światowej zbrodni dokonanej na Polakach.

Latem 1987 r. w Suwałkach powstał Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r., który postawił sobie za cel przypomnienie tej zbrodni i zebranie jak najszerszej dokumentacji o jej ofiarach. Pomimo szykan ze strony Służby Bezpieczeństwa, Komitet wykonał trudną do przecenienia pracę, polegającą na zebraniu dokumentacji dotyczącej zbrodni oraz na popularyzacji wiedzy na ten temat. Członkowie Komitetu odwiedzili sto kilkadziesiąt miejscowości, przeprowadzili tysiące rozmów, sporządzili kilkaset kwestionariuszy osób zaginionych, zebrali dokumentację w postaci różnych pism, zaświadczeń

i fotografii. Działalność Komitetu była wspierana m.in. przez Jerzego Giedroycia, prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego, Zofię i Zbigniewa Romaszewskich.

Dzięki działalności Komitetu problem obławy lipcowej był w roku 1989 sprawą znaną i aktualną – możliwe więc było przeprowadzenie ponownej ekshumacji w uroczysku Wielki

Bór pod Gibami, gdzie spodziewano się znaleźć szczątki pomordowanych. Później z materiałów zebranych przez Komitet korzystała Prokuratura Wojewódzka w Suwałkach, która w 1992 r. podjęła śledztwo w sprawie losu ofiar obławy lipcowej z 1945 r., a ostatecznie całość materiałów została przekazana Instytutowi Pamięci Narodowej. Dzięki działalności Komitetu powstały audycje radiowe, artykuły prasowe oraz film dokumentalny Jacka Petryckiego, poświęcony obławie. Komitet doprowadził też do wzniesienia w 1991 r. w Gibach pomnika zaginionych.

W Komitecie działały następujące osoby: Piotr Bajer (ur. 1955 r.), obecnie prezes Radia „5” w Suwałkach; Alicja Maciejowska (ur. 1929 r.), obecnie emerytowana dziennikarka Polskiego Radia; Mirosław Basiewicz (ur. 1958 r.), milicjant wyrzucony ze służby za tworzenie niezależnych związków zawodowych; Stanisław Kowalczyk (ur. 1952 r.), robotnik; Maria Chwalibóg (ur. 1933 r.), obecnie emerytowana aktorka; Danuta Krzywosz (nie żyje) i jej mąż Jan Krzywosz (ur. 1939 r.), emerytowany inżynier.